

HADŽ I PROPISI PRI OBAVLJANJU OVE DUŽNOSTI

Poglavlje iz knjige:
FIKH - udžbenik za medrese
Autor: Nusret Abdibegović

Izdavač: El-Kalem,
Sarajevo, 2001. god.

SADRŽAJ

Uvod.....	4
Pripreme za hadž.....	4
Kur'an o hadžu	6
Hadisi o hadžu.....	7
Definicija hadža	8
Objašnjenje definicije	9
Kome je naređen hadž.....	9
Hadž žene.....	10
Vrste hadža.....	11
1. Temettu'	11
2. Kiran	12
3. Ifrad.....	12
Pripremanje za oblačenje ihramske odjeće.....	12
Mikat.....	13
Telbija	14
Radnje koje su zabranjene zbog ihrama.....	15
Šta je dopušteno muhrimu	16
Farzovi hadža	17
Vadžibi hadža.....	18
Sunneti hadža	18
Prijestupi na hadžu.....	19
Put u Mekku.....	20
Vrste tavafa	21
Vadžibi tavafa	22
Sunneti tavafa.....	23
Sa'j.....	24
Vadžibi sa'ja	25
Sunneti sa'ja.....	25
Arefat	25
Propisi hadža koji se odnose na ženu.....	26
Hadžski dani.....	27
Muzdelifa	27

Mina	28
Umra	30
Obavljanje hadža za drugog (bedel)	31

Uvod

Hadž kao peta temeljna islamska dužnost propisana je desete godine po Hidžri i predstavlja vrhunac, krunu u ibadetu. On zapravo u sebi objedinjuje tjelesnu i materijalnu vrstu ibadeta, a radi tog je propisan da se obavi bar jedanput u životu vjernika. Obavljajući hadž, vjernik zapravo potvrđuje dosljednost izvršavanja prethodnih islamskih temelja, šarta. Hadž kao i svaki drugi vid ibadeta sadrži u sebi veličanje i slavljenje Allaha, dž.š., čistoću duše, praštanje grijeha, očuvanje vjerske dosljednosti i ličnosti na način kojim je Allah zadovoljan. Allah je odabrao pojedince iz ljudskog roda, određenom vremenu i prostoru dao prednost. Boraveći na hadžu vjernik se nalazi na odabranom prostoru i vremenu, te slijedi put odabranih poslanika. Hadž u sebi sadrži veliku društvenu korist, ljudi se međusobno upoznaju, upoznaju prostor, kulture i običaje prostora kojim se kreću, što svakako obogaćuje njihovo saznanje. To je ustvari sveislamski kongres, u islamu nema sličnog niti u drugim religijama. Hadž predstavlja jedinstvo u izvršavanju obreda, ibadeta, nošnje kojom se hadžija služi, što daje jasnu sliku jednakosti ljudi, bez obzira na naciju, boju kože, materijalni položaj i status u društvu. Oni se međusobno upoznaju, razmjenjuju životna iskustva, tretiraju pitanja od općeg značaja, što učvršćuje njihovu bratsku vezu. Arefat je prostor koji svjedoči našu prošlost, sadašnjost i zorno predstavlja našu budućnost i polaganje računa pred uzvišenim Allahom.

Pripreme za hadž

Nakon donesene odluke da će neko obaviti hadž, kao petu temeljnu islamsku dužnost, obavezan je izvršiti sve predradnje kako bi mu ta vrsta ibadeta u potpunosti bila realizirana. Navodimo samo neke

od tih predradnji:

- a) Učiniti iskreno pokajanje (tevbu) za sve učinjene propuste i greške u prošlosti; nepravedne postupke prema ljudima i dugove izmiriti ili odrediti ko će to u njegovo ime izvršiti; halaliti se sa najbližima u porodici, rođacima, saradnicima i prijateljima.
- b) Za taj put treba osigurati imovinu stečenu na halal način. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: *"Kada čovjek pođe na hadž novcem koji je halal i uzvikne: 'Lebbejkellahumme - 'Odazivam ti se Bože', njemu se s nebesa odgovori: 'Sretno i blagoslovljeno! Tvoja je opskrba halal; tvoja je jahalica halal; i hadž ti je primljen.' A ko pođe na hadž s novcem koji nije halal i uzvikne: 'Lebbejkellahumme', njemu se s nebesa odgovori: 'Nije sretno i blagoslovljeno tebi! Tvoja je opskrba haram, tvoja je hrana haram i hadž ti nije primljen.'"*
- c) Da pri napuštanju svoga mjesta stanovanja, kuće ili stana, klanja dva rekata namaza s nijjetom za sretan put. Muhammed, a.s., veli: *"Ništa se u porodici ne može ostaviti vrednije od dva rekata koja se klanjaju pred putovanje!"*
- d) Pri napuštanju porodice treba od njih tražiti da mu čine hajr dovu. Poslanik, a.s., veli: *"Kada se neko zaputi, neka zatraži od bližnjih da mu dovu čine jer je u toj dovi bereket!"*
- e) Da se na putu ponaša u duhu islamskih moralnih vrijednosti te da bude od pomoći drugima, komunikativan, susretljiv, da insistira na strpljivosti i dosljednom primjenjivanju hadžskih propisa.
- f) Da za društvo izabere učene i pobožne ljude koji teže dobru i odvraćaju od zla, u takvom društvu će sa preciznošću obaviti propise hadža i okoristiti se znanjem.
- g) Da sa sobom ponese priručnik o uputstvu za hadž, kako bi što potpunije izvršio tu vrstu ibadeta;

- h) Po mogućnosti da se opredijeli za kolektivno putovanje, jer je Poslanik, a.s., pokudio samostalno putovanje. Grupa treba sebi izabrati vođu puta. Poslanik, a.s., jednom je prilikom rekao: "*Kada budu trojica, neka sebi izaberu vođu!*"
- i) Da u svojoj mahalskoj džamiji, kako je praksa naših Bošnjaka, koji odlaze na hadž, učini ikrar dovu. Na tom se skupu po tradiciji prouči nekoliko kur'anskih odlomaka koji govore o hadžu, zatim se u vaz-i nasihat u istaknu vrijednosti hadža te se na kraju prouči dova.

Kur'an o hadžu

Uzvišeni Allah veli:

"I oglasi ljudima hadž! Dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim; dolazit će iz mjesta dalekih, da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali: Jedite meso, a nahranite siromaha ubogog!" (El-Hadždž, 27-28);

"...Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje - pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome." (Alu Imran, 97);

„Hadž je u određenim mjesecima; onom ko se obaveže da će u njima obavljati hadž nema snošaja sa ženama i nema ružnih riječi, i nema svađe u danima hadža. A za dobro koje učinite Allah zna. I onim, što vam je potrebno za put, snabdijte se. A najbolja opskrba je bogobojaznost. I Mene se bojte, o, razumom obdareni!

Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete. A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod časnih mjesta; spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi.

Zatim krenite odakle kreću ostali ljudi i tražite od Allaha oprosta, jer Allah uistinu prašta i samilostan je.

A kad završite obrede vaše, opet spominjite Allaha, kao što spominjete pretke vaše, i još više Ga spominjite! Ima ljudi koji govore: 'Daj Ti nama, Gospodaru naš, na ovom svijetu.' Takvi na onom svijetu neće imati ništa.

A ima i onih koji govore: 'Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju!' Njih čeka nagrada koju su zaslužili - A Allah brzo sviđa račune.

I spominjite Allaha u određenim danima. A onome ko požuri i ostane samo dva dana nije grijeh; a neće se ogriješiti ni onaj koji se dulje zadrži, samo ako se grijeha kloni. I bojte se Allaha i znajte da ćete svi biti pred Njim sakupljeni." (El-Beqare, 197-203)

Hadisi o hadžu

- 1) Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., bio upitan koja su djela kod Allaha, dž.š., najvrednija. *'Vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika.'* 'A zatim?', pitali su. *'Borba (džihad) na Božijem putu.'* 'A poslije toga?' *'Hadž koji je primljen, kabul.'*, odgovorio je Poslanik. (Buhari, Muslim)
- 2) Ebu Hurejre, r.a., također prenosi: *„Čuo sam Poslanika, a.s., kad veli: 'Ko obavi hadž i u toku nošnje ihrama ne bude imao odnos sa ženom, niti ružne riječi izgovarao, vratit će se sa hadža s oproštenim grijesima kao na dan kada ga je majka rodila.'“* (Buhari, Muslim).
- 3) On također prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: *"Džihad starca, nemoćnog i žene su hadž i umra."* (Nesai)
- 4) Aiša, r.a., prenosi: *"Rekla sam Poslaniku, a.s.: 'Budući da je džihad najvrednije djelo, zašto mi ne idemo u džihad?'"*

'Najbolji džihad je kabul hadž', odgovorio je Poslanik."
(Buhari)

Ibni Huzejme navodi drugu predaju ovog hadisa u kojoj stoji da je Aiša, r.a., upitala Poslanika, a.s.: "Da li je džihad propisan ženama?" "Njima je naređen džihad u kojem nema borbe, a to je hadž i umra", odgovorio je Poslanik, a.s.

- 5) Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., jednom prilikom rekao: *„O ljudi, Allah vam je naredio hadž pa ga izvršavajte.“* Prisutni je zapitao: "Da li nam je naređen svake godine, Božiji Poslaniče?", ponovivši to pitanje tri puta, na to mu je Poslanik, a.s., rekao: *"Kada bih rekao da, bila bi dužnost."* (Nesai)
- 6) Muhammed, a.s., veli: *"Hadž je obaveza jedanput, pa ko ga više puta obavi, to je dobrovoljnost."* (Ahmed, Nesai)
- 7) Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: *"Hadžija i onaj ko obavlja umru su Allahovi gosti, pa kada Ga mole, udovolji im i oprost."* (Nesai)
- 8) Prenosi se da je Poslanik, a.s., rekao: *"Trojica su Allahovi gosti: hadžija, onaj ko obavlja umru i mudžahid."*

Definicija hadža

U arapskom jeziku riječ hadž znači pohoditi svetom mjestu, dok se terminološki hadž definiše kao "posjeta određenim mjestima radi izvršavanja propisanih radnji, u određeno vrijeme, za onog ko je u mogućnosti".

Objašnjenje definicije

- 1) Pod pojmom "određena mjesta" podrazumijevaju se: Kaba, Safa, Merva, Arefat, Muzdelifa i Mina.
- 2) Pod pojmom "propisane radnje" podrazumijevaju se: tavaf, sa'j, vukuf, mebit, remj.
- 3) Pod pojmom "određeno vrijeme" podrazumijevaju se:
 - dani hadža, a to su mjeseci: ševval, zu-l-ka'de i zu-l-hidždže;
 - devet dana zu-l-hidždžeta, boravak na Arefatu;
 - spavanje na Muzdelifi, deveti na deseti dan zu-l-hidždžeta;
 - prvog, drugog i trećeg dana Bajrama, bacanje kamenčića na Mini.
- 4) Pod pojmom "ko je u mogućnosti" podrazumijeva se:
 - da je fizički i psihički zdrava osoba;
 - da je ekonomski situiran, kako on na putu, tako njegova familija kod kuće,
 - da je osigurano prijevozno sredstvo;
 - da postoji lična i imovinska sigurnost puta.

Kome je naređen hadž

Hadž je propisan svakom pametnom, punoljetnom i slobodnom muslimanu i muslimanki koji posjeduju materijalna sredstva.

Naredba o hadžu se ne odnosi na ludu ili maloljetnu osobu, kao ni na roba.

Maloljetna osoba je oslobođena hadža, no ako bi ga obavila, hadž se smatra ispravnim, ali to nije zamjena za hadž koji je farz dotičnoj osobi kad postane punoljetna. Isti je propis i za roba koji je dužan obaviti hadž nakon oslobađanja.

Tirmizi veli: "Ulema je jedinstvenog stava da sa maloljetne osobe, koja obavi hadž, ne spada ta dužnost nakon stjecanja punoljetnosti."

Ovo je jasno bar što se tiče djeteta u pubertetu jer ono može samostalno obavljati dužnosti i propise hadža, a što se tiče djeteta koje je nejakom da samostalno obavlja propise hadža, i njegov hadž je ispravan. Tog je mišljenja velika većina učenjaka. Njegov skrbnik će za nju nijetiti, sa njim tavafiti, obavljati sa'j, stajati na Arefatu, s time što će za njega bacati kamenčiće na Mini.

Ibni Abbas prenosi da je Poslanik, a.s., sreo jednu skupinu ljudi iz Medine i pitao ih: "Ko ste vi?" "Muslimani", odgovorili su i zapitali: "A ko si ti?" "*Ja sam Allahov Poslanik.*" Jedna od prisutnih žena je u tom trenutku podigla svoje dijete i zapitala: "Božiji Poslaniče, prima li se od ovog djeteta hadž?" "*Da, i ti imaš za to nagradu!*", odgovorio je Poslanik. (Muslim)

Hadž žene

Kada smo definisali hadž kao ibadet, istakli smo da se njegova naredba odnosi na onog ko može ispuniti uvjete te da ova naredba obuhvata kako muškarce tako i žene, s tim što se kod žena dodaje još jedan uvjet, tj. da u svojoj pratnji žena treba imati mahrema. Mahremom se smatra ona osoba sa kojom je ženi trajno haram stupiti u brak i intiman odnos.

Hanefije smatraju da se naredba hadža odnosi na ženu pod uvjetom da je u stanju osigurati saputnika mahrema, u protivnom s nje spada ta dužnost. Kao dokaz za ovakav stav navode hadise koji zabranjuju putovanje ženi bez mahrema, kao i da u tumačenju riječi "*menisteta 'a ilejhi sebila*" podrazumijeva prisustvo mahrema.

Lijepo je da žena za odlazak na hadž iz svojih sredstava, traži odobrenje od muža; ako joj odobri ili zabrani, ona će otputovati jer joj muž u osnovi ne može zabraniti izvršenje Allahove naredbe.

Možemo prihvatiti za ispravno i zbog praktičnih razloga da je preporučljivo na hadž ići organizirano. Islamska zajednica organizujući odlazak na hadž svake godine odredi profesorice naših medresa i muallime za vodiče žena. Takva organizacija je garant da će se u potpunosti obaviti propisi hadža što u svakom slučaju olakšava ženin boravak na hadžu.

Vrste hadža

Postoje tri načina na koje se može obaviti hadž: temetu', kiran i ifrad.

Znači da je svaki musliman slobodan da se opredijeli za jedan od tri spomenuta načina. Aiša, r.a., prenosi hadis u kome kaže: "Zaputiti smo se sa Poslanikom, a.s., na hadž, pa su neki od nas zanijetili umru, neki hadž i umru, a neki su zanijetili hadž." (Buhari, Muslim)

1. Temettu'

Osoba koja zanijeti tu vrstu hadža zove se mutemeti'. Dobio je ime po tome što u danima hadža obavi umru, skine ihrame, ponaša se kao Mekkelija, da bi pred Arefat osmog dana zu-l-hidždžeta obukao ihrame i zanijetio hadž. Za ovu vrstu hadža učenjaci kažu da je

najlakša. Onaj ko zanijeti ovu vrstu hadža nijet ga obavezuje da zakolje kurban koji je sastavni dio njegova hadža.

2. Kiran

To znači da će hadžija na mikatu zanijetiti hadž i umru zajedno. Po dolasku u Mekku obaviti će tavafu-l-kudum, neće skidati ihrame do bacanja kamenčića, prvog dana na Mini. I ova vrsta hadža u sebi sadrži obaveznost klanja kurbanu.

3. Ifrad

To znači da će hadžija na mikatu zanijetiti samo hadž. Nakon obavljenih svih hadžskih propisa dotična osoba će četvrti dan Bajrama otići na Ten'im, mikat Mekkelija, zanijetiti nakon akšam-namaza i obaviti umru. Onaj ko ovu vrstu hadža zanijeti nije dužan klati kurban. Obično naše hadžije nijete ovu vrstu hadža.

Pripremanje za oblačenje ihramske odjeće

Kada nastupi vrijeme oblačenja ihrama, potrebno je izvršiti određene predradnje kako bi se u potpunosti obukla ta hadžska odjeća:

1. Postići potpunu čistoću tijela, okupati se, ili u najmanju ruku, uzeti abdest, podrezati nokte i brkove, odstraniti dlačice ispod pazuha i u predjelu spolnih organa, što važi kako za muškarca tako i za ženu. Ibni Omer prenosi da je "sunnet okupati se prilikom oblačenja ihrama, ulaska u Mekku i odlaska na Arefat."
2. Obučiti hadžsku odjeću - ihrame, koji se sastoje od dva

čaršafa: izar - kojim se pokriva tijelo od pupka pa naniže do ispod koljena, i rida' - koji pokriva gornji dio tijela od ramena pa naniže. Lijepo je da ihrami budu novi, bijeli i čisti jer je čistoća jedan od uvjeta ispravnosti ihrama. Na noge obući plastične papuče ili japanke, odnosno obuću koja ne pokriva članke nogu. Što se tiče žene, ona se oblači kao i obično u duhu šerijatskih propisa s time što otkriva lice i šake. Nema smetnje da i žena sebi sašije bijelu žensku odjeću koja će joj biti ihram; takav način oblačenja ne praktikuju samo naše hadžinice, nego i muslimanke iz drugih dijelova svijeta.

3. Namirisavanje je preporučeno prilikom oblačenja ihrama. Aiša, r.a., prenosi da su se žene mirisale kada su odlazile na hadž sa Poslanikom, a.s. Imam Ebu Hanife i Ebu Jusuf smatraju da se namirisava tijelo a ne ihrami, mada niko od uleme ne smatra prijestupom ako bi na ihramima ostali tragovi mirisanja;
4. Klanjati dva rekata. Lijepo je da se klanjaju dva rekata ihram-namaza. Na prvom rekatu nakon proučene Fatihe uči se Qul ja ejuhe-l-kafirun, a na drugom rekatu sura Ihlas. Ovako je postupao Poslanik, a.s., kada je obukao ihrame u Zu-l-Hulejfi. Treba izbjegavati klanjanje ove vrste namaza u periodima kada je haram klanjati.

Mikat

Mikat je mjesto na kojem se oblače ihrami, klanjaju dva rekata ihram namaza, izgovara telbija, donosi nijjet za hadž ili umru:

1. Zu-l-Hulejfa, mjesto poznato kao Abaru Ali, ono je mikat stanovnicima Medine i onima koji u Mekku dolaze iz tog pravca. Na tom mjestu je nijjetio Poslanik, a.s., kada je

obavljao Oprosnu hadž. Mjesto je udaljeno 18 kilometara od Medine.

2. Zatu-irk - mikat stanovnika Iraka i onih koji u Mekku dolaze iz tog pravca.
3. El-Džuhfetu - mikat stanovnika Egipta kao i onima koji dolaze u Mekku iz tog pravca. U današnjim uvjetima se nijeti u mjestu poznatom kao Rabig, udaljeno od Mekke 204 kilometra.
4. Karnu-l-menazil - mikat stanovnika Nedžda i onih koji dolaze iz tog pravca, udaljeno od Mekke 94 kilometra.
5. Jelemlen - mikat stanovnika Jemena i onih koji dolaze iz tog pravca.

Ova mjesta su određena kao polazne tačke za obavljanje hadžskih propisa, ona se odnose na stanovnike koji žive izvan ove zone i njima nije dopušteno da ih prijeđu bez ihrama, a što se tiče onih koji žive unutar ovog prstena, oni nijete za hadž u svojim mjestima stanovanja.

Telbija

Nakon klanjanja dva rekata ihram-namaza hadžija će zanijetiti hadž riječima:

“Allahumme inni uridul-hadždže fejessirhu li ve tekabbelhu minni.”

"Bože, želim da obavim hadž pa mi ga olakšaj i primi!"

Poslije izgovorenog nijeta nastupa vrijeme učenja telbije koja glasi:

“Lebbejkallahumme lebbejk. Lebbejke la šerike leke lebbejk. Innel-hamde ven-nia 'mete leke vel-mulk. La šerike lek.”

"Odazivam Ti se, Bože, odazivam. Odazivam Ti se jer Ti nemaš sudruga. Odazivam Ti se jer se samo Tebi zahvaljujem, Ti dijeliš blagodati i vlast, Ti nemaš sudruga!"

Telbija je šart (uvjet) za ispravnost ihrama i bez nje oblačenje ihrama nije ispravno.

Telbija se izgovara glasno, nakon svakog pokreta, izlaska, ulaska, penjanja, silaska, poslije namaza i svakom prilikom.

Muhammed, a.s., je jednom prilikom rekao: *"Došao mi je Džibril i saopćio: 'Naredi ashabima da glasno izgovaraju telbiju jer to spada u propise vjere!'"*

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: *"Kad god vjernik izgovori tekbir i telbiju bude obveseljen Džennetom!"*

Vrijeme trajanja telbije traje od mjesta oblačenja ihrama pa sve do prvog bacanja kamenčića na Mini. Takvi postupci su potvrđeni u praksi Božijeg Poslanika, a on je jednom prilikom rekao: *„Preuzmite od mene propise hadža!“*

Radnje koje su zabranjene zbog ihrama

Nakon oblačenja ihrama i izgovorenih riječi telbije hadžija preuzima hadžske obaveze te mu tom prilikom određene radnje iz svakodnevnog života postaju haram sve dok se ne oslobodi ihrama.

- 1) Muhrimu je zabranjeno spolno općiti u toku ihrama kao i vršiti sve predradnje koje vode tom činu (poljubac, nadražaj, izgovaranje riječi koje vode ka spolnom zadovoljstvu...)
- 2) udaljavati se od Allahovog zadovoljstva putem grijeha, što je zabranjeno izvan ihrama, ali je teži grijeh i veći grijestup to raditi u ihramu i u Mekki;

- 3) prepiranje, svađanje sa saputnicima i vođstvom:
Uzvišeni veli: "... *Nema snošaja sa ženama i nema ružnih riječi, i nema svađe u danima hadža.*" (El-Baqare,197)
- 4) Nošenje šivene odjeće za muškarca je zabranjeno, dok je ženi dopušteno;
- 5) Zabranjeno je muhrimu, bio muškarac ili žena, namirisavanje, treba izbjegavati dezodoranse, mirišljive sapune, kada bi to namjerno uradio dužan je podijeliti sadaku (*fidju*) a ako bi to uradio iz zaborava, nije dužan udijeliti sadaku;
- 6) Za vrijeme nošenje ihrama zabranjuje se svako šišanje ili odstranjivanje dlačica. Uzvišeni veli: "... *a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte...*" (El-Beqare, 196)
- 7) Podrezivanje noktiju bez vanrednog razloga, mada se opravdava rezanje oštećenog nokta koji nanosi bol.
- 8) Pokrivanje glave ili njenog dijela sredstvom za pokrivanje glave, dok tome ne smeta pokrivanje rukom, suncobranom ili sličnim predmetima kojima se pravi hlad.
- 9) Prekrivanje lica za ženu, osim onog dijela bez kojeg se ne može prekriti glava žene.
- 10) Zabranjeno je muhrimu ugovarati brak za sebe i druge.
- 11) Zabranjeno je muhrimu da lovi na kopnu ili da nekog upućuje na lov kao što mu je zabranjeno jesti meso životinje ulovljene radi njega. Uzvišeni veli: "*O vjernici, ne ubijajte divljač dok obavljate hadž...*" (El-Maide, 95)

Šta je dopušteno muhrimu

1. Kupanje

Dopušteno je muhrimu kupanje zbog šerijatskih i higijenskih razloga. Treba paziti da tom prilikom ne budu upotrebljavani šamponi, mirišljivi sapuni, dezodoransi niti pretjerano češljanje. Potvrđeno je u praksi Poslanika da se kupao dok je bio u ihramima.

2. Zaklanjanje od sunca

Dopušteno je muhrimu da se zaklanja od sunca suncobranom i drugim sredstvima koja ga mogu zaštititi.

3. Nošenje priručnih sredstava

Dopušteno je muhrimu nošenje sahata, prstena, šivene kese u kojoj se čuvaju dokumenti i novac.

4. Puštanje krvi

Dopušta se muhrimu puštanje i vađenje krvi te liječenje u slučaju bolesti.

5. Dopušta se muhrimu češanje po tijelu, ali da ne izaziva opadanje kose ili čupanje dlaka.

6. Ubijanje životinja kao što su: miševi, zmije i akrepi.

Farzovi hadža

Učenjaci hanefijske pravne škole zastupaju mišljenje da su farzovi hadža:

- a) ihram - oblačenje ihrama, što je ujedno i šart za ispravnost hadža
- b) tavafu-l-ifadeti - obilazak oko Kabe nakon boravka na Arefatu

On podrazumjeva obilazak oko Kabe sedam puta, s tim što oni smatraju da se taj rukn upotpunjuje sa četiri izvršena tavafa. Vrijeme obavljanja ovog tavafa nastaje nakon zore prvog dana Kurbanškog bajrama.

- c) Boravak na Arefatu ograničen je vremenski i prostorno.

Vrijeme boravka na Arefatu traje od zevała devetog dana zu-l-hidždžeta i traje do zore desetog dana zu-l-hidždžeta, prvog dana Kurbanškog bajrama.

Vadžibi hadža

Vadžibi hadža su:

- a) sa`j između Saffe i Merve,
- b) boravak na Muzdelifi nakon sabah-namaza,
- c) bacanje kamenčića na Mini,
- d) brijanje glave ili potkresivanje kose,
- e) oprosni tavaf.

Sunneti hadža

Sunneti hadža su:

- a) stalno izgovaranje telbije,
- b) tavaf prilikom dolaska u Mekku,
- c) klanjati dva rekata nakon tavafa,
- d) izvršavanje sa`ja nakon tavafa,

- e) hodanjem izvršavanje sa'ja i tavafa,
- f) povratak sa Arefata nakon imamova silaska,
- g) spajanje akšam-namaza i jacije u jacijskom vremenu,
- h) spavanje na Mini u danima hadža,
- i) bacanje kamenčića pred mrak, nakon ikindije i
- j) bacanje kamenčića prije tavafu-l-ifade.

Prijestupi na hadžu

Postoji mogućnost da u danima hadža vjernik zbog zaborava, neznanja i pogreške izvrši određene radnje koje se smatraju prijestupom. Za takve postupke u šerijatskim propisima su propisane kazne ili iskupljenja, koja se određuju prema težini prijestupa, a u osnovi mogu biti teže i lakše prirode. Evo tih prijestupa:

- a) da hadž bude nevažeći, ili da se zbog prijestupa treba zaklati veliko goveče:

Spolno općenje u danima hadža, dok je hadžija pod ihramima, smatra se najtežim prijestupom u hadžu. Treba svakako razlikovati izvršavanje tog čina prije boravka na Arefatu i poslije boravka. Svako spolno općenje prije Arefata hadž čini nevažećim, i hadžija je dužan da nastavi izvršavati propise do kraja s time što je dužan da naredne godine obavi hadž i zakolje mali kurban.

Ako bi pak spolno općio nakon boravka na Arefatu, a prije potkresivanja kose ili tavafa koji je rukn hadža, hadž mu je važeći s tim što je dužan iskreno se pokajati i veliki kurban (devu ili kravu) zaklati.

Ako bi spolno općio nakon bacanja kamenčića a prije tavafa, hadž je važeći s tim što je dužan zaklati bravče. Ovi propisi jednako važe kako za muškarca, tako i za ženu;

b) da se zbog prijestupa treba zaklati brav:

Hadžija je dužan zaklati bravče ako bi u vremenu u kom mu je to zabranjeno obukao šivenu odjeću; imao cijeli dan pokrivenu glavu; ako bi bez opravdanog razloga brijao ili šišao glavu, bradu, dlačice ispod pazuha i spolnih organa; namirisao u ihramima jedan ekstremitet u cijelosti; obrezao nokte ruke ili noge; ako bi izostavio tavaf pri dolasku ili odlasku iz Mekke; ako bi se seksualno naslađivao; ako bi ejakulirao;

c) da se zbog prijestupa treba podijeliti sadaka

Hadžija je dužan podijeliti sadaku ukoliko bi u toku nošenja ihrama namirisao manji dio nekog ekstremiteta; ako bi obukao šiveni predmet manje od dana; ili da pokrije glavu kraći dio dana; ako bi manji dio glave ošišao ili potkresao bradu.

Put u Mekku

Naprijed smo se upoznali sa osnovnim propisima hadža kako bi naše putovanje od mikata bilo što ispravnije i potpunije. Daljni tekst opisivanja hadža će pratiti treću vrstu ovog ibadeta - ifrad. Putujući do Mekke - a obično se putuje noću zbog noćne udobnosti, hadžija će stalno izgovarati telbiju.

Susret sa Mekkom, gradom koji se smatra središtem muslimanske duhovnosti, želja je svakog vjernika. Kur'an govori o Mekki i naziva je:

a) sigurnim gradom

„Tako Mi ovoga sigurnoga grada.“ (Et-Tin, 3.);

a) gradom Mekkom

„On je onaj koji je odbio njihove ruke od vas i vaše ruke od njih unutar u Mekki.“ (Feth, 24);

b) gradom Bekkom

“Zaista prva kuća koja je radi ljudi podignuta jeste ona što je u Bekki. Ona je blagoslovljena i smjernica je narodima.“ (Ali-Imran, 96);

c) ummu-l-qura

„Ovo je blagoslovljena Knjiga koju sino ti objavili, koja potvrđuje ono što je pred njom i da opomeneš majku gradova.“ (El-En'am, 92).

Iz pravca Medine u Mekku se stiže jednim od najsavremenijih puteva današnjice, koji se zove Put Hidžre zato što je izgrađen pravcem kojim je Poslanik, a.s., učinio Hidžru. Treba znati da u danima hadža Mekkom vlada neopisiva gužva. Nakon odsjedanja i odmora u hotelu pristupa se zajedničkom odlasku obavljanja počasnog tavafa.

Vrste tavafa

Tavaf je kružni obilazak oko Kabe, koji ima svoje vrijeme, prostor i broj radnji. Postoji više vrste tavafa:

1) počasni tavaf

Ova vrsta tavafa je sunnet i obavlja se pri samom dolasku u Mekku;

2) hadžski tavaf

Ova vrsta tavafa je jedan od ruknova hadža, obavlja se nakon boravka na Arefatu i Muzdelifi, od zore prvog dana Kurban-bajrarna, a ako se ispusti hadž je ništavan;

3) oprosni tavaf:

Ova vrsta tavafa se obavlja pri napuštanju Mekke, vadžib ga je izvršiti onom ko obavlja hadž, a sunnet za onog ko obavlja umru;

4) dobrovoljni tavaf koji se obavlja u bilo koje vrijeme i koji nije tehijetu-l-mesdžid u Haremu.

Vadžibi tavafa

Da bi tavaf bio valjan, moraju se ispuniti sljedeći uvjeti:

1. Otpočeti tavaf od Hadžeru-l-esveda.
2. Obavljati tavaf suprotno kretanju kazaljke sata.
3. Biti propisno obučen. Predislamski običaj Arapa bio je da obilazak oko Kabe obavljaju goli. Božiji Poslanik, a.s., to je zabranio riječima: *"Od danas mušrik ne posjećuje Kabu niti se tavaf obavlja nepropisno obučen."* (Buharija i Muslim)
4. Sedam puta obići oko Kabe. Poznato je da se tavaf sastoji od sedam kružnih obilazaka oko Kabe koji otpočinju od Hadžeru-l-esveda i kod njega završavaju.
5. Obaviti tavaf unutar prostora Harem-i šerifa. Uvjet je za ispravnost tavafa da se on obavlja unutar prostora Harem-i šerifa, pa makar to bilo i na katovima kao što je uvjet da se on obavlja izvan Hidžr-i Ismaila, prostora u obliku potkovice, tik uz Kabu.
6. Nakon tavafa klanjati dva rekata iza Mekam-i Ibrahim.

Sunneti tavafa

Sunnet je prilikom obavljanja tavafa slijedeće:

1. Biti čist od malog i velikog hadesa.
2. Tavaf je vrsta ibadeta, a poznato je da se za ibadet mora postići potpuna čistoća, bilo da se ona postiže abdestom ili gusulom. Poslanik, a.s., je rekao: „Tavaf je vrsta namaza u kojem je dopušten govor.“
3. „Aiša, r.a., prenosi da se Božiji Poslanik, a.s., pri dolasku u Mekku prvo abdestio a zatim obavljao tavaf.“ (Buharija i Muslim)
4. Da se gornjim ihramom prekrije lijevo rame a otkrije desno.
5. Ovakav način nošenja ihrama prilikom obavljanja tavafa je zabilježen u praksi Božijeg Poslanika, a.s.
6. Da se tavaf obavlja žurno.
7. U praksi Božijeg Poslanika (a.s.) zabilježeno je da je Božiji Poslanik, a.s., u prva tri tavafa žurno hodao i potreskivao ramenima. Ovaj sunnet se odnosi na muškarce, a isključuje žene.
8. Da se tavaf otpočinja od Hadžeru-l-esveda.
9. Lijepo je, ako nema velike gužve, približiti se Hadžeru-l-esvedu, poljubiti ga, dodirnuti rukama i otpočeti tavaf, a ako je pak gužva, samo okretanje lica i dlanova ruku u pravcu Hadžeru-l-esveda zadovoljava ovaj sunnet.
10. Da se dodirne rukama Ruknu-l-jemani.
11. Prilikom tavafa lijepo je prije dolaska do Hadžeru-l-esveda dodirnuti ili potrti čošak Kabe koji se zove Ruknu-l-jemani.
12. Obavljati tavaf što bliže Kabi. Sunnet je da se prilikom tavafa vjernik nastoji približiti što više Kabi, gledati u nju i duhovno se osvjježiti se u toj vrsti ibadeta. Ako je pak velika

gužva, ne izlažući sebe, vjernik može gledati u Kabu s veće udaljenosti. O ovirn postupcima najbolje je donositi odluku na tom mjestu nakon sagledanog stanja na prostoru oko Kabe.

13. Da se klanja dva rekata iza Mekam-i Ibrahima.
14. Nakon obavljenog tavafa odlazi se na prostor iza Mekam-i Ibrahima gdje se klanjaju dva rekata tavaf-namaza na kojima se uče sure Kafirun i Ihlas te se poslije toga čini dova.
15. Da se prouči dova nakon dva rekata namaza iza Mekam-i Ibrahima.
16. Nakon proučene dove posjetiti vrelo Zemzem.

Sa'j

Nakon posjete vrelu Zemzem hadžija odlazi na Safu i Mervu gdje će obaviti sa'j. Imam Ebu Hanife smatra ovaj čin vadžibom, što znači da je onaj ko izostavi sa'j dužan zaklati kurban. Sa'j je, ustvari, žurno hodanje između dva brežuljka Safe i Merve sedam puta, odnosno otpočinja se Safe a završava na Mervi. Ustvari odlazak sa Safe na Mervu se smatra jednim odlaskom, a sa Merve na Safu drugim odlaskom i tako sedam puta. Ovaj žurni hod podsjeća na događaj koji se desio kada je Hadžera rodila sina Ismaila i tragala za vodom.

Uzvišeni veli: *“Zaista su Safa i Merva Božiji znakovi. Ko hodočasti Kabu ili obavi umru, nema mu grijeha ako ih ophodi: Ko dobrovoljno učini neko dobro, Bog će ga nagraditi, zaista Bog nagrađuje i On sve zna.”* (El-Beqare, 158)

Muhammed, a.s., veli: *“Propisan vam je sa'j pa ga obavljajte.”*

“Obavljajte sa'j jer vam je to propisao Allah.”

Vadžibi sa'ja

Za ispravnost sa'ja potrebno je ispuniti sljedeće uvjete:

- 1) da se obavlja nakon tavafa: to je zbog toga što sa'j nije zasebna vrsta ibadeta, nego je povezan sa tavafom, ako bi se zasebno obavio sa'j nije važeći. Tavaf se može obaviti bez sa'ja a sa'j ne može bez tavafa;
- 2) sa'j otpočeti sa Safe a završiti na Mervi;
- 3) prijeći cijelu dužinu; ovo podrazumijeva da se nijedan dio te razdaljine ne može izostaviti pa makar se radilo o osobi koja je nošena ili vožena u kolicima. Izostavljanje određene razdaljine povlači za sobom neispravnost sa'ja. Treba paziti da se prostor koji je obilježen zelenim stupovima sa strane prijeđe žurnim hodom. Sunnet je da se sa'j obavi hodajući, da se po mogućnosti ispne na brežuljak Safe i Merve i da se na tim mjestima prouči dova okrenuvši se prema Kibli;
- 4) Sa'j obaviti hodajući.

Sunneti sa'ja

1. Obavljati sa'j u kontinuitetu.
2. Izgovarati tekbire, tahmide i tahlile.
3. Okrenuti se prema Kabi na Safi i Mervi.
4. Izići na vrata Safe.

Arefat

Jedan od ruknova hadža je boravak na Arefatu. Arefat je prostrana dolina smještena između Muzdelife i Taifa. Boravak na Arefatu se postiže tako da hadžija u ihramu bez obzira bio pri svijesti ili ne, na taj dan boravi na prostoru Arefata. Poslanik veli: "Hadž je Arefat."

Boravak na Arefatu počinje deveti dan zu-l-hidždžeta, dan uoči klanja kurbana, a traje od podne do zalaska sunca. Na taj dan potrebno je da se što više slavi i veliča Allah, da se čini dova i izgovaraju riječi pokajanja. To je dan kada Allah najvećem broju ljudi oprašta grijehe, ponosi se onima koji su došli umorni, izmoreni, prašnjavi i odazvali se Njegovom pozivu. Tog dana će hadžije klanjati podne i ikindiju namaz s jednim ezanom i dva ikameta u podnevsko vrijeme. Učinit će zajedničku dovu koju po pravilu uči vođa hadžija. Sigurno je vrijednim upoznati hadžije o Džebel-rahmetu, mjestu za koje tradicija prenosi da su se tu sreli Adem, a.s., i Hava.

Propisi hadža koji se odnose na ženu

U velikom broju hadžskih propisa izjednačeni su muškarac i žena, no, budući da hadž kao ibadet zahtijeva fizičke napore, ženi su date određene olakšice i ona se razlikuje u nekima od propisa, kao npr.:

- žena ne otkriva glavu na hadžu kao muškarac, nego lice i šake,
- ne podiže visoko glas prilikom izgovaranja telbije,
- na nju se ne odnosi žurni hod i poskakivanje na tavafu i sa'ju,
- ne brije glavu, nego potkresuje kosu, a brijanje glave joj je zabranjeno,
- dopušteno joj je da oblači šivenu odjeću i obuću,

- ne približava se Hadžeru-l-esvedu kada je velika gužva,
- u toku pojave hajza izvršava sve propise osim tavafa,
- ako se pojavi hajz pred oprosni tavaf, sa nje spada dužnost izvršavanja tog tavafa.

Hadžski dani

Ovo su dani hadža:

- 8. dan zu-l-hidždžeta - izlazak na Minu
- 9. dan zu-l-hidždžeta - dan Arefata
- 10. dan zu-l-hidždžeta - Kurban-bajram
- 11. dan zu-l-hidždžeta - boravak na Mini
- 12. dan zu-l-hidždžeta - prvi silazak s Mine
- 13. dan zu-l-hidždžeta - drugi silazak s Mine

Muzdelifa

Nakon boravka na Arefatu, po zalasku Sunca, hadžije odlaze na Muzdelifu. Muzdelifa je prostor između Arefata i Mine. Dobila je ime po tome što je hadžije posjećuju noću, a njena je dužina oko 4 km. Na tom prostoru se nalazi Meš'ari-l-haram, za koga Uzvišeni veli:

„ A kada pohrlite s Arefata spominjite Allaha kod Meš'ari-l-harama. Sjetite Ga se onako kao što je On vas uputio na Pravi put, a prije toga ste bili zalutali stranputicom. ” (El-Beqare, 198)

Ulema hanefijskog mezheba smatra da je boravak na Muzdelifi vadžib od zore do izlaska Sunca i da se tom prilikom:

- klanja akšam i jaciju s jednim ezanom i dva ikameta, bez obzira bilo akšamsko ili jacijsko vrijeme;
- provede dio noći na tom prostoru;
- odabere 49 kamenčića koje će bacati na Mini. Poznato je da se ti kamenčići mogu sakupiti i na drugom mjestu, osim gdje se bacaju na Mini. Treba odabrati kamenčiće veličine lješnika ili manjeg oraha;
- po ulasku u autobuse što duže izgovarati telbiju.

Mina

Nakon provedene noći na Muzdelifi hadžije odlaze na Minu radi bacanja kamenčića koje traje tri odnosno četiri dana, zavisno od kretanja i plana hadžija.

Desetog dana zu-l-hidždžeta, na dan Kurban-bajrama hadžije će baciti 7 kamenčića, i to na velikog šejtana. Najpodesnije vrijeme za to bacanje je od izlaska Sunca do podne-namaza. Ako se nije u stanju to izvršiti u ovom vremenskom periodu, nema smetnje da se to uradi do zalaska Sunca. Postoji mišljenje da se to može uraditi i prije izlaska Sunca još u toku noći.

Pošto baci kamenčiće na velikog šejtana hadžija će se obrijati ili podrezati kosu, skinuti ihrame i obući svoju civilnu nošnju. To se naziva malim tehallullom, kada mu je sve dopušteno što mu je bilo zabranjeno u ihramima, osim intimni odnosi sa ženom. On je slobodan da bira i određuje vrijeme i termin kada će obaviti tavafu-l-ifadeti i saj ako ga nije obavio kada je izvršavao tavafu-l-kudum.

Što se tiče ostalih dana u kojima se bacaju kamenčići na tri

mjesta po sedam puta, optimalno vrijeme je da se to izvršava od podne (zevala) do zalaska Sunca (gurub) istog dana. Ako postoje opravdani razlozi, to se može obaviti i u prvim sahatima noći, u suprotnom, to je mekruh.

Naprijed smo istakli da se prvi dan kamenčići bacaju na velikog šejtana, dok se u ostalim danima bacaju na malog, srednjeg i velikog šejtana po sedam puta, i to spomenutim redosljedom.

Ako je osoba u nemogućnosti da zbog bolesti, starosti ili ispljenosti, to lično uradi, dopušteno joj je da to povjeri drugoj fizički i psihički sposobnoj osobi, s tim što je ta osoba dužna prvo za sebe baciti kamenčiće, pa tek onda za nekog drugog.

Prilikom bacanja kamenčića treba znati da se prestaje sa izgovaranjem telbije i da se kamenčić uzima između palca i kažiprsta. Tada se izgovaraju riječi:

"U ime Allaha, Allah je najveći - uprkos šejtanu i njegovoj skupini! Bože, blagoslovi moj hadž, oprosti mi grijeha i moj hod učini zahvalnim."

Sunnet je za vrijeme bacanja kamenčića boraviti na Mini.

Bacanje kamenčića simbolizira čovjekovu odlučnost, iskrenu spremnost da napusti sve negativne osobine, strasti, požude i oholosti. On time, ustvari, potvrđuje svijest o sebi i putu koji ga vodi sretnom susretu sa Gospodarom. Boraveći na mjestu gdje je Ibrahim, a.s., izvršavajući Allahovu naredbu, bio spreman žrtvovati sina koga je toliko želio i volio, on time formalno i suštinski potvrđuje svoju spremnost na odricanje i žrtvu u ime Allaha, dž.š.

Akaba je mjesto na kojem vjernici kolektivno čiste svoja srca, odbacujući i pogađajući ono što razara njihovo tkivo, navodi na unutrašnju podjelu i podvojenost.

Tu su vjernici u zavidnom broju dali prisegu (bej'at) Poslaniku na slijeđenje i zaštitu islamskih vrijednosti. Zato se na tom prostoru osjećaju i doživljavaju uzburkani talasi ljudi, duha i materije, dobra i zla, što sve podsjeća na životnu stvarnost i izazove kojima je ljudsko

biće izloženo.

Nakon bacanja 49 kamenčića hadžija će podrezati kosu, skinuti ihrame i obući civilnu odjeću čime je u potpunosti izvršio petu temeljnu dužnost islama, hadž.

Umra

U prethodnom smo tekstu tretirali treću vrstu hadža zvanu ifrad. Hadžija koji obavlja ovu vrstu hadža dužan je da nakon obavljenog hadža obavi umru. Umra je manja vrsta ibadeta od hadža, sunnet-i muekkede. Budući da je težnja svakog vjernika da posjećuje Kabu, a da bi naređivanje hadža svake godine stvaralo poteškoću i bilo opterećenje, dopušteno je onima koji to žele i mogu da obavljaju umru.

Uzvišeni veli: “Ko hodočasti Kabu ili obavi umru...” (El-Beqare, 185)

Umra se sastoji od:

- oblačenja ihrama na mikatu (šart),
- nijjeta o izvršavanju umre,
- izgovaranja telbije nakon klanjanja dva rekata,
- tavafa oko Kabe, sedam puta,
- obavljanja sa’ja između Safe i Merve sedam puta (vadžib),
- podrezivanja kose ili brijanja glave,
- skidanja ihrama nakon svega obavljenog.

Umra se može obavljati tokom cijele godine, osim u danima Kurban bajrama. Poslanik, a.s., za života je obavio četiri umre i jedan hadž.

Obavljanje hadža za drugog (bedel)

Ulema je jedinstvena u stavu da se ova vrsta ibadeta može obaviti za drugog.

Ibni Abbas, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., čuo ashaba koji je izgovorio sljedeće riječi:

"Odazivam Ti se, Bože, za Šubrumeta", pa ga je upitao: *"A ko ti je Šubrum?"*

"Brat ili bližnji rođak" (dvoumljenje ravije), - odgovorio je ashab.

"Da li si obavio hadž za sebe?" - pitao je Poslanik, a.s.

"Nisam", odgovorio je ashab.

"Obavi hadž za sebe pa onda za Šubrumet" rekao je Poslanik. (Ebu Davud, Ibni Madže)

Iz ovog hadisa se jasno razabire da se hadž može obaviti za drugog pod uvjetom da je dotična osoba obavila hadž za sebe.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da je ispravan hadž onoj osobi koja ga obavi za drugog prije nego što obavi za sebe, s time što je grješna prema sebi.

Za bedela se može uzeti i onaj koji hadž nije vršio, pa i žena, ali ipak je bolje da to bude onaj koji je za sebe hadž izvršio, i da to bude muškarac. Svakako je za bedela bolje uzeti učena čovjeka i onoga koji bolje poznaje izvršavanje hadžskih obreda. Ako bedel za sebe nije prije izvršio hadž, onda će taj hadž biti za zamijenjenog, a on mora druge godine za sebe učiniti hadž.

Bedel će izvršavati sve ono što mu je stavljeno u zadatak od onog ko ga šalje u svoje ime i on će svakako u nijjetu izgovoriti ime onog za koga izvršava tu dužnost. Hadž se može obavljati za umrlog ili osobu koja fizički nije u mogućnosti (zbog bolesti, starosti i sl.) da

samostalno izvrši hadžske propise.